

Hoe gevaarlijk is georganiseerde criminaliteit?

Dr. Noël Klima

Onderzoeksinstituut IRCP, Universiteit Gent

Lezing Uitstraling Permanente Vorming - VUB

Brussel, 29 februari 2012

Inhoud

Inleiding

Geschiedenis (VS/EU)

Definitie of spokenjagen?

Definitie Belgische Federale Politie

Enkele Politie cijfers

Wat moeten/willen we weten?

Hoe kunnen we meten?

Risico, dreiging, schade en kwetsbaarheid

Case studies: Horeca en goederen transport sector

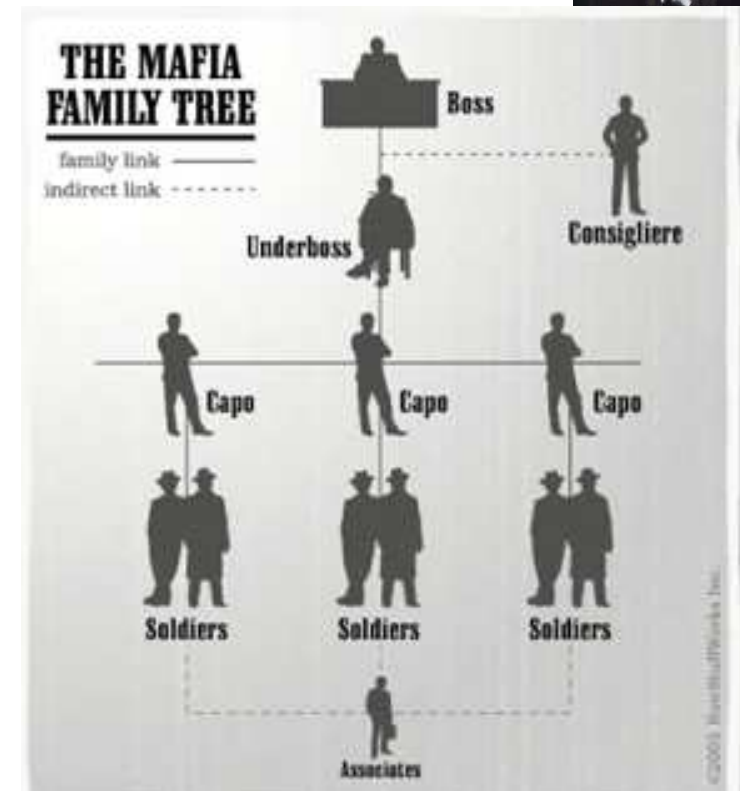
Conclusies

Inleiding

- Laatste 20 jaren staat georganiseerde criminaliteit als prioriteit op de veiligheidsagenda's in Europa.
- Associaties met zware en bedreigende criminaliteit waarvoor speciale maatregelen gerechtvaardigd zijn.
- De nadruk ligt niet op het soort misdrijf (mensenhandel, moord, diefstal, fraude, drugshandel, etc. – ernstig volstaat) maar op de wijze waarop het wordt gepleegd (georganiseerd).
- Door het georganiseerde karakter bij het plegen van criminele feiten ontspringt een bijzondere gevaarlijkheid voor de maatschappij luidt de perceptie.
- Maar wat is nu precies georganiseerde criminaliteit?

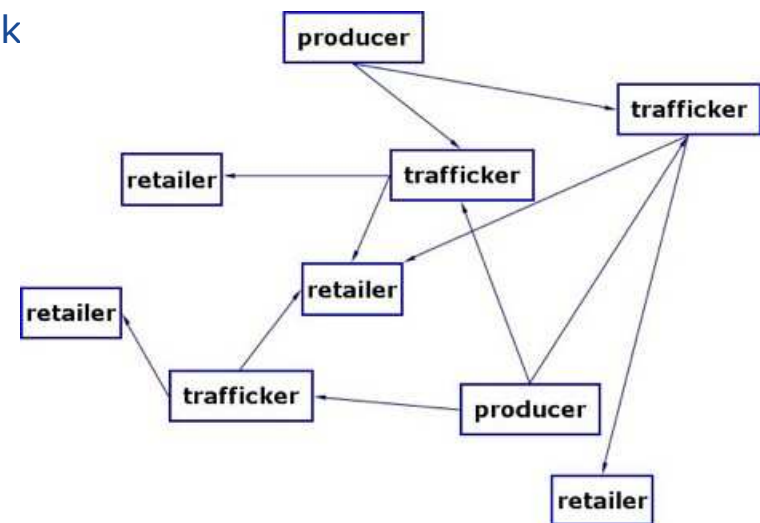
Geschiedenis (VS)

- Gangsters omzeilen alcoholverbod, geluksspel, conspirationeel
- Tot de jaren 1970 een US Amerikaans concept
- Grote aantrekkingskracht voor literatuur en Hollywood (bv. Puzo's godfather 1969), verspreiden van fictie
- Predominantie: Maffia gecentreerde paradigma
- Hiërarchische structuur, etnische groepen, streven naar macht en invloed
- georganiseerde criminaliteit = maffia

Geschiedenis (Europa)

- Vraag: zelfde situatie in Europa?
- 1980s Italië, berichten liquidaties, invloed politiek
- 1990s begon het fenomeen in Noord en West Europa meer aandacht te krijgen
- 'Alien's conspiracy'? Op zoek naar etnische groepen, (bv. Italiaanse Cosa Nostra en N'dangreta, Japanse Yakuza, Chinese Triaden, Columbiaanse kartels, Russische maffia, etc.)
- Andere situatie in EU (uitzondering Italië)
- 'illegal enterprise' paradigma (drijfveer is winst minder macht en invloed)
  - Bv. Netwerk benadering (in NL: Criminele Samenwerkingsverbanden CSV)
- Ongeorganiseerde criminaliteit?
- Kunnen we georganiseerde criminaliteit definiëren?

Vb. Drugs netwerk

Definitie of spokenjagen?

- Veel bestaande definities (juridische vs criminologische; nationale vs internationale)
- Academisch discours zeer controvers
- Grenzen met andere fenomenen zoals witte boorden criminaliteit of terrorisme zijn niet altijd duidelijk
- Spokenjagen?
- Misschien beter meer focus op de criminele activiteiten?

Definitie Belgische Federale Politie

- het **planmatig plegen van misdrijven** die elk op zich of in hun totaliteit van aanzienlijke betekenis zijn;
- het streven naar **winst** en/of **macht**;
- een **samenwerking** van **meer dan 2 betrokken personen**;
- gedurende een **vrij lange periode**;
- en met een **verdeling van taken**, door gebruik te maken van minstens één van volgende criteria:
  - het gebruik van **commerciële structuren**;
  - het gebruik van **geweld of andere intimidatiemiddelen**;
  - **invloed** op het politieke leven, de media, het openbaar leven, de justitie of het bedrijfsleven.

Enkele Politiecijfers

- Jaarrapport georganiseerde criminaliteit in België 2007
  - Een dalend aantal criminele organisaties (300 in 2002, 224 in 2006)
  - Met slechts 5-9 leden, 30-39 jaar oud
  - 41,8% Belgen, 12,3% Nederlanders, 4,6% Italianen, 4,3% Roemenen, ...
  - In toenemende mate horizontale structuur
  - Vooral vermogenscriminaliteit (27,6%), financieel economische delicten (21,4%) drugs (17,8%), mensenhandel (9,8%)
- Let op! spiegelbeeld van politie activiteit, (on)beduidende activiteit van de wetshandhavers kan (on)beduidende fenomenen “creëren”

Wat moeten/willen we weten?

- meer dan het rapporteren over de activiteit van de wetshandhavingsdiensten;
- ideeën aanreiken om vooruit te denken over mogelijke **toekomstige ontwikkelingen** (meer dan een rapport over de situatie van vorig jaar);
- niet alleen cijfers aanreiken over daders/verdachten, groepen of activiteiten maar een rangschikking van deze elementen om verschillen aan te tonen in ernst, gevaarlijkheid;
- inzicht verlenen in het risico en **dreiging** van criminaliteit, de **schade** daardoor veroorzaakt en de **kwetsbaarheid** van de omgeving.

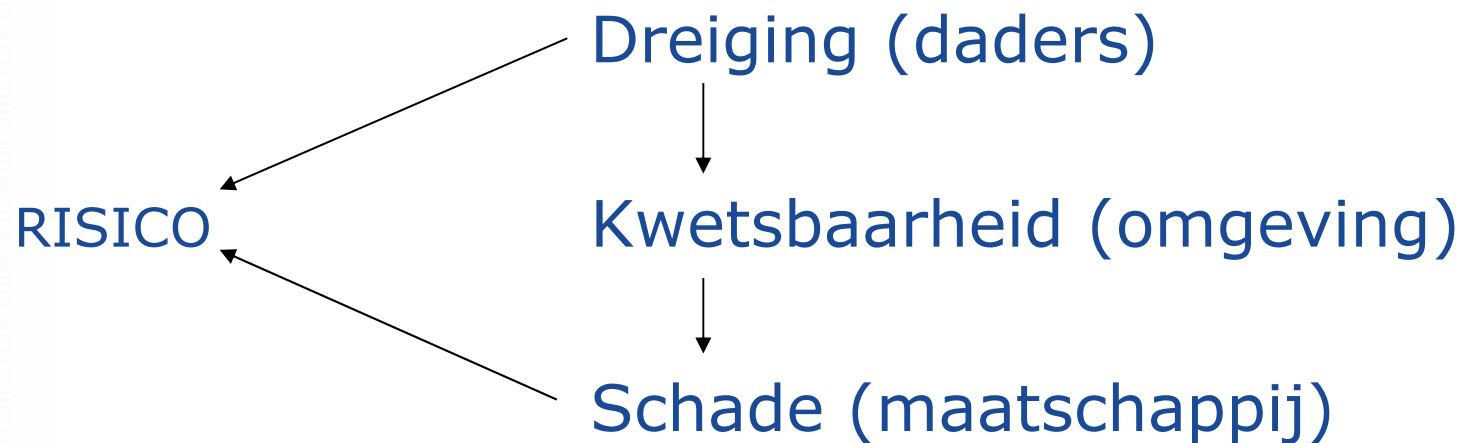
Hoe kunnen we meten?

- Er bestaan verschillende mogelijkheden om zinvolle analyses van georganiseerde criminaliteit te maken, vanuit (een combinatie van) verschillende invalshoeken:
  - Risico
  - Dreiging
  - Schade
  - Kwetsbaarheid

Risico, dreiging, schade en kwetsbaarheid

- Het **risico** is de kans dat gedrag (een gebeurtenis) zich voordoet dat ongewenst (doelstelling) is.
- De **dreiging** van criminaliteit hangt af van de mogelijkheden van de potentiële wetsovertreders (capability) en hun bereidheid om criminaliteit te plegen (intent).
- De **schadelijkheid** van de criminaliteit hangt af van de (economische, emotionele, fysieke, intellectuele, politieke) negatieve gevolgen van de realisatie van de dreiging.
- De **kwetsbaarheid** hangt af van de mogelijkheden tot criminaliteit die de omgeving deze potentiële wetsovertreders biedt.

Risico, dreiging, schade en kwetsbaarheid

Dreiging

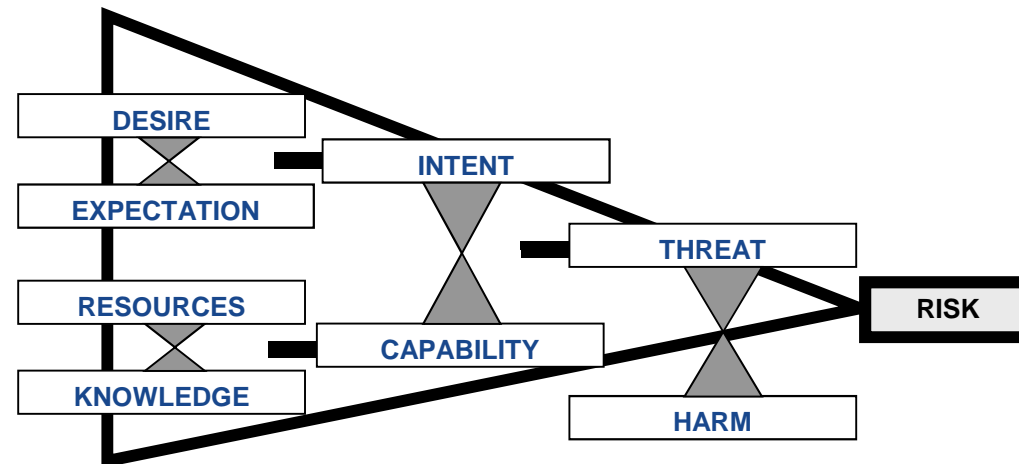
Wie zijn de daders of groepen, wat doen ze en wie bedreigt ons het meest (op basis van wat ze willen en kunnen)

Let op!
Pas mogelijk als ze ontdekt zijn
Focus op etniciteit
Wetshandhaversactiviteit bepalend

Dreigingsanalyses

De doelstelling is het meten van de **bereidheid** (intent) en de **mogelijkheden** (capability) van de daders of groepen en deze te rangschikken volgens hun gevaarlijkheid.

(Sleipnir, Canada)

Schade

Welke maatschappelijke **gevolgen** accepteren wij niet en willen wij voorkomen/ beperken/ bestraffen.

Let op!

Immateriële schade meetbaar? (bv. psychische schade)

Vergelijken van schade (lichamelijke vs financiële vs psychologische schade)

Subjectieve elementen

Schadeanalyses

- De doelstelling ligt bij het evalueren van de **gevolgen** (harm) veroorzaakt door (georganiseerde) criminaliteit.
- **Rangschikken** van fenomenen/groepen/kwetsbaarheden in functie van hun schadelijke gevolgen;
- Moeilijk en veel kritiek mogelijk:
wat is schadelijkheid (economisch, emotioneel, fysiek, intellectueel, politiek...)? hoe meet en vergelijkt men dit?

Voorbeelden: Benadering in het VK (Home Office, SOCA); Paoli, KU Leuven

Kwetsbaarheid

Hoe hebben wij (als omgeving) dit laten gebeuren en hoe kunnen we dit vermijden (vooral situationeel, iets minder structureel)

Let op!
Voor-etikettering als georganiseerde criminaliteit hier niet zinvol

Kwetsbaarheidsanalyses

- De doelstelling is het detecteren van **zwakke punten** in de (legale) omgeving **die misbruikt zouden kunnen worden** door (georganiseerde) criminaliteit (geen beïnvloeding door wetshandhavingsactiviteit):
  - Omgevingsanalyses die politieke, economische, sociale, technologische en environmentele (PESTE) evoluties gebruiken om (toekomstige) criminaliteitstrends in kaart te brengen;
  - Scenario studies over onzekerheden;
  - Crime proofing studies over wetgeving en producten
  - Kwestsbaarheidsstudies van economische sectoren; ...

Voorbelden: Vander Beken, UGent

Case studies: Horeca en goederen transport

- Onderzoek naar kwetsbaarheid van economische sectoren
- Er werd eerder (en niet alleen door IRCP) onderzoek gevoerd m.b.t. kwetsbaarheid voor georganiseerde criminaliteit (diamant industrie, Eur. transport sector, Eur. muziek industrie, Eur. pharmaindustrie, Ital. mode branche, Nederl. taxi sector, Eur. afvalverwerkings branche)
- Recent onderzoek naar horeca en goederen transport sectoren (Project DANGER)

Resultaten Horeca

- Elementaire grijze ondergrondse economie
  - Hoge fluctuatie van personeel (geen preventie van criminaliteit mogelijk, zwart werk, werknemer criminaliteit)
  - Lage rentabiliteit van de ondernemingen (zoeken naar nieuwe manieren om te overleven, open voor aanbiedingen van criminelen)
  - Onvoldoende BTW-wetgeving (onmogelijk om bedrijfseconomisch te voldoen)
  - Gebrek aan controle op externe boekhouders (verlening van de nodige expertise)
  - Gebrek aan controle van leveranciers (beginpunt van grijze circuit, druk)
  - Bijzonder kwetsbaar voor (georganiseerde) criminelen
    - Cultuur van stilte ("iedereen betrokken in het grijze circuit")
    - Gemakkelijk te starten en uitvoeren van een onderneming (geen voorwaarden, onvoldoende controle)
  - Kwetsbaarheid: ontmoetingsplaats voor criminelen?
    - Zie andere voor het publiek toegankelijke plaatsen bijv. fitness clubs, sauna's
    - Is de HORECA bijzonder kwetsbaar? (Focus op criminele activiteiten, publiek-private karakter van discussie, echte vrije tijd van de criminelen, de rol van de eigenaars)

Resultaten Transport

- Vervoersnetwerk onmisbaar voor bepaalde criminele activiteiten (bv. drugshandel), aantrekkelijk vanwege de capaciteit om allerlei goederen te vervoeren
  - Hoge economische druk op KMO's en zelfstandige chauffeurs (op zoek naar manieren om te overleven, open voor aanbiedingen van criminelen)
  - Gebrek aan preventie van criminaliteit onder de KMO's en zelfstandige chauffeurs (voertuigen, goederen)
  - Onbeveiligde infrastructuur (zie onbeveiligde parkings)
  - Gebrek aan controle van expediteurs (sleutelposities met expertise en kennis)
  - Geen transport schijnfirma's (te hoge voorwaarden), maar malafide "gewone" import-export, etc. nepbedrijven als handelspartners (nepbedrijven makkelijk op te starten, geen voorwaarden, onvoldoende controle)
  - Kwetsbaarheid: Verhuur firma's?
    - iedereen kan het gebruiken, gepaste zorgvuldigheid of controle taken?

Conclusies van de twee sectoren

- Lokale horeca vs. internationale transport sector
- Gemeenschappelijke kwetsbaarheden
  - Twee pistes: sector opportuniteiten en gebrek aan/onvoldoende controles
  - Algemene structuur van economische regulering
  - Zwakke economische omstandigheden van de spelers
  - Size does matter: Zelfstandigen en KMO's
  - Onvoldoende controle van sleutelposities
  - Onvoldoende controle van handelspartners

Algemene conclusies

- Georganiseerde criminaliteit is meer dan maffia
- Maar er bestaat geen algemeen geldige definitie
- Om georganiseerde criminaliteit te meten zijn politiecijfers niet voldoende om inzicht op het fenomeen te krijgen
- Dreigingsanalyse (mogelijkheid en bereidheid van daders en groepen, alleen zicht op gekende daders, paradigma etniciteit)
- Schadeanalyse (rankschikking van de gevolgen, altijd subjectieve elementen, hoe schade vergelijken?)
- Kwetsbaarheidsanalyse (omgeving startpunt, concept georganiseerde criminaliteit niet nuttig, criminele activiteiten)
- Combinatie van verschillende methodes zinvol om meer te weten te komen over de gevaarlijkheid

Hoe gevaarlijk is georganiseerde criminaliteit?

noel.klima@ugent.be

Onderzoeksinstituut IRCP, Universiteit Gent

Lezing Uitstraling Permanente Vorming - VUB

Brussel, 29 februari 2012